

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

vers. 13.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

illo non traditur in tentationem. Nec in porcorum gregem diaboli legio habuit potestatem, nisi eam de Deo impetrasset, tantum abest ut in oves Dei habeat. Possum dicere porcorum quoque scias tunc numeratas apud Deum fuisse, nedum capillos sanctorum. Habere videtur diabolus propriam tam potestatem, si forte in eos qui ad Deum non pertinent, semel in stultam stultitiam, & in pulverem aree, & in salutem Nationibus deputatis a Deo, ac per hoc diabolo expositis in vacuum quodammodo possessionem. Caterum in domesticos Dei nihil illi licet ex propria potestate, quia quando liceat, id est, ex quibus causis, exempla in Scripturis signata demonstrant. Aut enim ex causa probationis, conceditur ei tentationis provocatio vel provocatio, ut in superioribus; Aut ex causa reprobationis traditur ei peccator quasi carnisfici in penam, ut Saul: & abesse, inquit, Spiritus Domini a Saule, & concutiebatur eum Spiritus nequam a Domino, & suffocabat eum. Aut ex causa cohibitionis, ut Apostolus refert datum sibi sudem Angelum satanae, ut celaretur: (Nec hanc speciem permitti diabolo in sanctos humiliandos per carnis vexationem.) Simul ut & virtus tolerantia scilicet in infirmitate perfici possit, nam & ipse Apostolus Phlegellum & Hermogenem tradidit Satanae ut emendetur, ne blasphement. Vides iam & a servis Dei facilis diabolum accipere potestatem, tantum abest ut eam ex propria possideat.

VERSUS 13.

*Quia tuum est regnum, & potentia,
& gloria in secula.*

QUESTIO I.

An hac sit pars Sacra Scriptura?

S. r. Bellarminus l. 2. c. 7. de Scriptura Sacra seu Verbo Dei. Constat etiam quaedam in omnibus Scripturis: Græcis tunc inveniunt, quæ non sunt partes diuina Scripturae, ut in Matth. 6. orationi Dominicæ additur. *Quia tuum est regnum & potentia, & gloria, in secula. Quia verba non esse de textu, sed addita a Græcis, ex duobus intelligi potest, primo ex eo quod Tertullianus, Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus, Augustinus orationem Dominicam exponunt, & tamen nullam horum verborum mentionem faciunt, cum omnes isti Græce bene uenerint. Secundo ex eo quod Græci in sua Liturgia recitant quidem hæc verba, sed non continent cum oratione Dominica.*

Itacunde hoc hæreticorum imperitiores exceperunt; Hannius sceleratius esse ait, Danæus impurum & blasphemum, quo nihil sit impius, vel blasphemius. Alii mitius agunt, probant tamen additionem.

S. 2. Non est pars Scripturæ, sed ex Liturgia Græca addita sententia, ut Bellarminus, Maldonatus, Lucas Brugensis alii docent. Nam in sua Liturgia Græci sciungunt ab oratione Dominica. Solent enim talia quædam addi, ut apud nos illa *δόξα ᾧ Πατρί & Filio, & Spiritui Sancto*. Rationem adducit Erasmus hoc loco. [Hanc coronidem in omnibus Græcorum exemplaribus adiectam compertio ὅτι οὐδὲν ἢ βασιλεία καὶ ἡ δυνάμις καὶ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας, αἰῶνος, id est, Quoniam tuum est regnum & potestas, & gloria in secula, Amen. Verum quando nec in vllis Latinorum exemplaribus ascriptum visitur nec exponitur ab Hieronymo, aut vllis prioribus interpretum, præter Chrysostomum & huius abbreviatorem recentem Theophylactum, apparet ex solenni consuetudine, sic additum, ut Angelicæ salutationi quædam adiecerunt nec ab Angelo dicta, nec a quopiam alio. Nam benedicta tu in mulieribus Elizabeth verba sunt. Et: Quia peperisti feruatorem animatum nominatum, a nemine dictum est. Consimili studio adiectum est in fine Psalmorum, Gloria Patri: Proinde

non est cur Laurentius Valla stomachetur bonam præcationis Dominicæ partem fuisse decurtatam: Magis taxanda fuerat illo um temeritas, qui non veriti sint, tam diuinæ præcationi suas nugas asserere. Nunquam enim iure dixerim ad diuinam doctrinam, quicquid ab hominibus profectum fuerit: Præsertim si quod ab hominibus annexum sit, ad Christum autem conferatur. Quod si quis contendat, hoc ab ipso Christo fuisse additum, necesse est ut fateatur omnes nostros ac totam Romanam Ecclesiam, hæcenus fugisse, bonam partem Dominicæ præcationis omisisse. Ac ne Africanam quidem recte legisse. Nam Cyprianus enarrans specularem libello locum hunc Evangelii, nec verbo quidem agnoscit hanc coronidem. Porro quid eo putant ab Evangelista fuisse additam, quod Chrysostomus interpretetur, leui nituntur argumentum. Siquidem interpretatur ille quod solemnissimus Ecclesiæ Græcicæ, quotidie sonabat: petinde quasi quis enarrans Psalmos, interpretaretur solennem illam coronidem, Gloria Patri & Filio. Nec mirum si hoc dignatus est facere Chrysostomus, cum in Homiliis diligenter exponat Hymnum, quo Monachi quidem soliti sunt consecrare conuiuium suum. In aurea Catena hoc modo citatur Chrysostomus. Quia vero sollicitos nos fecerat inimici memoria, in hoc quod dixerat, Libera nos a malo, rursum audaciam præbet per hoc, quod in quibusdam libris subditur, Quia tuum est regnum, &c. Quod vnde sum, primum sit, nescio. Nam hæc verba non reperiuntur in Chrysostomi commentariis. Qui contendunt hanc Coronidem ascriptam fuisse ab Evangelistâ, iidem quæ confirmant hanc editionem, aut esse Hieronymi, aut certe ab illo castigatam, velim ut explicent nobis, cur ille tantam Sacra præcationis partem ausus sit omittere, qui ne in commentariis quidem vllam huius fecerit mentionem. Hæc cum sint dilucidiora, quam ut argumentis egeant, tamen non defuerunt, qui mihi ex hoc quoque loco grauem struerent calumniam. Caterum Amen, quod Aquila interpretatur fideliter, & hic simili modo videri poterat adiectum, Hieronymus admonet, orationis Dominicæ esse singnaculum.]

Lucas Brugensis, Maldonatus, alii eisdem vtuntur testimoniis, Lucas Brugensis notis in Græcum Testamentum. Porro Græcis libris qui addunt, suffragantur enarratores Græci, Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius, & si veteres non est Græcus, siue Latinus fuerit, Auctor operis in Mattheum stro interpreti. Denique Syrius Interpres Latinus librum omittenti, pretibus ad stipulantur Latini tractatores, Tertullianus, Cyprianus, Hieronymus, Ambrosius, libris quinto & sexto De Sacramentis, Augustinus, & posteriores; Denique modus ipse recitandi orationem Dominicam in Ecclesia Latina, iam inde ab Apostolorum, credo, temporibus continuus.

Beza non reprehendit Catholicorum sententiam. [Vulgatâ, addit particulam Amen, quæ tamen in Græcis quibusdam non legitur, nec etiam est apud Augustin. lib. De Sermonibus Domini in monte. 2. Notum est autem Christianos sic preces sacras omnes claudere consueuisse: ex qua etiam consuetudine non desunt, qui exstiment totam istam coronidem, quia tuum est regnum, &c. In contextum irrepsisse, magnificam quidem illam & longe sanctissimam, sed quæ tamen in vetustissimis aliquibus cod. Græcis desit, & a Cypri. Augustino & Chrysostomo non explicetur, etiam ubi ex professo totam hanc præcationem, interpretantur. Extat tamen apud Syrum interpretem, & in plerisque Græcis aliis legitur.]

Tossanus igitur sine causa iniuriæ accusat Maldonatum, quod additam clausulam ex consuetudine Græcorum arbitretur, cum enim tot Latini & vetustissimi Græci codices omittant, non magis iniurius censetur,

nemo alio- est in Græcos, qui ait irrepsisse ex consuetudine, quam
rum. in Latinos, qui eos omisit ex estimat. Caluinus so-

Lucas Eu- qui eadem opera mirari poterat, cur D. Lucas omit-
angelista- tat; neque enim ibi non apte quadrabat.

illa omittit- S. 3. Hunnius ait esse partem c. 19. l. 1. Paralip. Ve-
verba. tum eo loco habetur: Tua est Domine magnificentia &

potentia, & gloria, atque victoria, & tibi laus. Deinde
optime respondet Doctissimus noster Greferus de-
fensione Bellarm. 2. de verbo Dei cap. 7. Non quari-
tur, utrum verba illa sint pars divina Scriptura simpliciter,

sed utrum sint pars Scripturae nouæ Græcæ; & quidem capi-
tis sexti apud D. Matthæum; & Græci illius textus. Nam si
est pars no- propterea pars Scripturae Sanctæ nouæ existimari deberent;

scriptu- quia ex libro Paralipomenon translata eo fuissent; non ab ali-
re; si vere- quo Apostolo, aut Euangelista; Sed vel ab incuria, vel inobser-
uantiis; vel a quouis alio priuato, nulla ad id Spiritus San-
cti peculiari vi adactis; tum Hunnius pro sua solertia, Eu-
angelia quotidie, multis partibus attingere posset, transcriptis ex
Genesi, aut alio quopiam antiqui testamenti libro in Euange-
lia quotquot luberet paribus. Num propterea vera partes no-
uæ Scripturae diuinae essent?

VERSUS 16.

Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Exterminant enim facies suas, ut pareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis quia receperunt mercedem suam.

QUESTIO I.

An ieiunia commendata, & in illis humilitas?

S. 1. **H**ypocritæ erant *συνεταπεινωται*, hoc est, vultu tetrico, moroso, non *συνεταπεινωται* *ἡλικία*, non sereno, renidente & hilari. Xenophon oppo-
nit hilari. *ἡλικία* *δὲ* *αὐτῶν* *συνεταπεινωται* *ἡλικία*, Hilares pro tetricis erant. *συνεταπεινωται* quidem irascit, sed tamen frequentius pro tristibus accipitur *συνεταπεινωται*, ita etiam Genes. 40. *ἡλικία* *τῶν* *συνεταπεινωται* *ἡλικία* *συνεταπεινωται* *ἡλικία*; Cur tristior est solito hodie facies vestra? Vbi in Hebræo est *עצב* mala, tristis, deiecit. Syrus ait *בבבב* atrati, quod nonnulli de pullis vestibus accipiunt, hinc *בבבב* sacerdotes idolorum, & Hebraice *בבבב* 2. Reg. 23. 45. vel sacerdotes, vel auditui. Mihi potius ab incendendo videntur dici. Quod thus adolerent, vultus exurent. Porro *בבבב* etiam est, commoueri, Gen. 43. 10. *בבבב* turbari, 3. Reg. 3. 26. & perturbari Ose. 11. 9. & *בבבב* irritare Ose. 10. 6. Itaque & sensus esse posset in Syro, nolite esse vultu perturbato, irato, quali sunt, quos aliquis irritauit. Tali vultu erant, ut omnibus ostenderent, graui ieiuniorum labore se confici, ne clatos esse posse.

S. 2. Alterum erat, *συνεταπεινωται* *ἡλικία*. Quod noster vertit: Exterminant; Hieron. demoluntur. Hilarius, conficiunt, Chrysost. corrumpunt. Syrus vero *בבבב* deaustantur, est pulchra alluio; dum hypocritæ, seu ut Syrus loquitur, acceptores vultuum, vultus suos corrumpunt: Quiddam putant vertendum; obscurant. *συνεταπεινωται* est abolere, tollere, efficere, ut non appareant, deformabant ergo illuue, medicamentis, ut pallidi, macilenti, & ieiunio afflicti viderentur. Pro illo squalore Christus iubet ungere caput, ut ieiunium tegant. Erant enim priscis in vltu crebro unctiones, quæ nunc sine luxu suspitione non possunt usurpari.

Quomodo id fieri possit ex Beza primum didici. Isti quoque hypocritæ comprum & mundiciem omnem subtrahebant, illuue & squalore fecerunt prodeuntes, quasi natium vultum e medio tollerent, quale fuit illud Pisonem personatum stoicum Cicero describit, & quales Pseudoleus illos præferrim hodie, & Capucini nos cernimus obstipio vultu, & sulphuris vapore infecto obambuantes, ne nunc quidem vidua, imo nec principes, quorum domus deuorat, animaduertunt.

Quam graui sit calumnia vel inde cognosco, quod in hodiernum vsq; diem, huius artis nullam vnquam in societate mentionem inaudii, nec vnquam in mentem mihi venit ea de recogitare; omnium primo in Beza legi. Quod si vllus, vel amicus, vel inimicus, etiam Apostata, qui suam causam, non nisi ordinis sui obtestatione, speciosam reddere potest, id vnquam notauit, cur nemo protulit: Hoc vigeo, ut iam tot annis, quibus cum mendacis sectatorum societas pugnat, vel semel ab vno homine factum ostendant, & calumnia Beza absoluerit. Quod ad Capucinos, egregia Ecclesie decora attingit, non egerit illi ad deformandos vultus suos sulphure; vera ieiunia, diuturnaq; & cibarius patientis, olera; multis eorum maciem, palloremq; conciliant: in ultos vero ex illis etiam in tanta victus parsimonia, & austeritate, vegetos, fortes, nitido vultu esse Deus voluit, ut ostenderet, naturam paucis contentam esse, valetudinemq; & corporum vigorem non deliciarum, sed sui muneris esse.

S. 3. Nec minorem iniuriam Paulo Quarto infert, quem ut ebriosum, & comedonem describit: Vixit ille ante Pontificatum sanctæ, & ut Paulus Apostolus, in ieiuniis multis, annos quatuor menses duos, dies viginti septem Ecclesiam gubernauit, bello, seditionibus, insidiis agitur, & quia Latium ipsaq; Roma eius tempore in magnas calamitates incidit, populo exulos fuit; quin multorum fuit in eius electione ingens tristitia, opinione seueritatis, infestus enim fuit curiæ Romanæ vitiis, reformationemq; morum Cardinalis vehementer viserat, & Pontifex perse cisset, nisi eum res, sed rebus mortalium mors eripisset. Nec tep. chendi debet, quod factus pontifex, & tantæ provincie princeps, more aliorum principum mensam instruxerit. Illa magnificentia principum non modo illicita non est, sed etiam decora. De violentia & crapula nō accusatur, nisi a Beza. In magna lautitia & ferculorum varietate temperate vixit. Videatur Onuphrius, aliiq; qui vitam eius scripserunt. Quin ipsum Bezam ætas Pontificis refutat, anno ætatis septuagesimo nono Pontificatum adit, multis laboribus, vigilis, ieiuniis confectus, tota vita per tor dignitates, legationes, negotiorumque tractationes transacta, de intemperantia nunquam notatus est. Et quomodo iam octogonarius comestationibus & ebrietatibus indulgentem describit nequissimus obtrectatorum Beza? Id præsertim cum imbecilla esset valetudine, cum magnis in curis, & sollicitudine ageret, cum Cardinales enocatos vltimum allocutus inter alia testaretur, se propeiso & iucundo animo vocationem Dei expectare. Suprema eius verba fuere: *Latatus sum in his quæ dicta sunt mihi in domum Domini ibimus.* Vnde ergo Beza tam maledici tamini occasio? Vnde improbis opus est occasione, sed quælibet illis satis, occasionis loco est improbitas, cum deest occasio. In Bellarmino Cardinale defuit occasio, non defuit Caluinianis malitia, quæ omnes occasiones anteiret. Occasionem tamen in Paulo 4. fuisse fateor, sed quæ esset improbis occasio calumniandi, prudentibus laudandi. Vixerat Paulus ante Pontificatum parce, dure, more Pauli crenitæ: Factus Pontifex, non licuit, non decuit eodem modo vitam agere. Multis & magnis viris opus erat, per quos negocia administraret, ad panem & aquam eos relegare non poterat.